

Monika L. Gurinskaitė,

viena pirmųjų Moterų Sąjungos narių-organizatorių, pirmutinē Centro raštininkē, vēliau ējusi "Moterų Dirvos" administratorēs pareigas ir buvus keletą metų Centro iždininke. Visą laiką priklausē 1-mai kuopai, Chicago, Ill., (Bridgeport) kur augo ir veikē ir visuomet buvo pavyzdinga sąjungietē. Už uolų pasidarbavimą Sąjungai 13-me seime pakelta į Garbēs nares. Mirē 1937 metais.

Am. L. R. K. Moterų Sąjungos pradžia

REDAKTORĒS paragintas, mielai imuosi plunksnos, kad pabrēžti keletą savo atsiminimų iš 1914 m. rudens, kada mūsų sąjungietēs užmezgē savo organizacinio darbo pradžią. Kad ir man teko būti arti to branduolio kurimo, tuo nuoširdžiai džiaugiuos ir norēčiau net didžiuotis.

Buvo tai atmintinas mūsų tautai ir mūsų išeivijai ruduo. Užklupta karo Europa, sujudējo — sudrebējo iš pat savo pagrindų. Buvo aišku, kad, šiaip ar taip karas baigsis, o Europos — gal ir viso pasaulio — veidas žymiai turēs pasikeisti.

Mūsų tauta, tiesa, dar ne per seniai tebuvo tautiškai atbudus; dar tik metų puskapis buvo praējęs nuo "Aušros" pasirodymo; dar tik dešimts metų buvo praslinkę nuo spaudos atgavimo. O tačiau, Didžiojo karo griaustiniui — sudundējus, kartu su išgąsčiu, kiekvieno gyvo lietuvio širdyje gimē viltis, kad ar tik neatējo laikas išsipildyti mūsų pranašingo Maironio žodžiams: o vienok Lietuva juk atbus tik kada... ir jeigu žmonijos istorijoje būta faktų, kad "tvirti griūvo ir silpni kēlēs," tai ar tik nežada Apvaizda po tų audrų ir mūsų nuvargintai šaliai laimingesnių dienelių...

Karas užsipliekē Rugpiūčio pradžioje, o jau Rugsējo 23—24 (kiek atsimenu) turējo Chicagoje įvykti dar 1913 m. Pittsburghe nutartas Am. L. R. K. Federacijos kongresas. Pati Federacija tada dar tebuvo jaunutē organizacija. Gražiai užsimezgusi Wilkes-Barre'iuose 1906 m., dar ir sekančiais 1907 m. atlaikiusi neblogai antrą kongresą Scranton, Pa., Federacija aprimo ir užmigo. Mat ją į gyvybę buvo pašaukusi pirmoji Rusijos revoliucija ir josios veikējų antpludis Amerikos išeivijon, kada šiems, Rusijoj ir Lietuvoj reakcijai bęsigalint, ēmē darytis savo gimtinēje ankšta, ir jie bēgo nuo pavojų į naująjį pasaulį ir ēmē tenai tęsti savo darbą, kurs buvo stipriai nudažytas priešreligine propaganda. Buvo renkamos aukos revoliucijai Europoje tęsti, o rezultate dygo vienas po kitam socialistų laikraščiai mūsų išeivijoje. Išeivijos katalikų visuomenē turējo apsispręsti ir prieš socialistų frontą sudaryti savo frontą. Tad atsirado Katalikų Federacija. Tačiau užgeso Rusijos revoliucija, nurimo Lietuvos gyvenimas, aprimo kiek ir išeivijos laisvamanių veikla. Tad ir mūsų

---

ba nutarē nelaukti metų, bet šaukti Sąjungos pirmą seimą Birželio 29—30, 1915 metais. —

Moterų Sąjungai buvo padētas tvirtas pagrindas ir tik ačiū tam organizacija augo ir šiandie tebeauga ir gražiai gyvuoja. Už tad tebūna garbē visoms Moterų Sąjungos sumanytojoms, steigējoms, pirmosioms narēms ir veikējoms.

Pranciška Macijauskaitė-Šatienė,

viena pirmųjų Moterų Sąjungos narių-organizatorių. Jai teko garbė atidaryti pirmasis seimas ir buvo pirmoji Centro vice pirmininkė. Už suorganizavimą trijų kuopų Chicagoj Centro apdovanota garbės žiedu. Per keturis metus viena palaikė 20-tąją kuopą prie kiekvienos progos kalbindama moteris rašytis Sąjungon. Ir dabar kasmet per narių vajus įrašo po keletą naujų narių. Kuopos valdyboj eina įvairias pareigas ir jas sąžiningai atlieka.

Federacijos veikėjai rado galimu bent keletą metų ilsėtis.

O vis dėl to, sykį sužadinta, katalikų mintis nebenurimo. 1913 m. Pittsburghe Federacija atgimė su nauja jėga. Tų metų kongreso protokolas rodo skaidriai pratryškusią energiją, naujų gražių iškeltų sumanymų (tarpe kitų Vyčių organizacijos kūrimą). Chicagos 1914 m. kongresas turėjo tęsti numatytų planų vykdymą.

Tų laikų katalikų vadams lengva buvo suprasti, kad to Federacijos kongreso proga labai bus pravartu sušaukti Chicagon ir visuotinąjį politiškąjį išeivijos seimą, kurs apsvarstytų susidariusią dėl karo Lietuvoje padėtį, numatytų išeivijos uždavinius ir padarytų pradžią reikiamai išeivijos organizacijai. Ir politiškas seimas ir Fed. kongresas galėjo įtilpti į vieną savaitę. Kombinacija taupė lėšas, o abiems organizacijoms (Federacijos ir būsimai politiškai) buvo naudinga tuo, kad žadėjo didesnį dalyvių skaičių.

Politiškas seimas įvyko, rodos, Rugsėjo 21—22 dd., nors ir nebuvo jisai pilnai visuotinas, nes tik dalis tautininkų prie katalikų teprisidėjo. Kita jų dalis, kartu su visais socialistais, d-ro Šliupo ir Račkausko paraginti (atėjo, girdi, laikas klerikalizmo hydrai sprandą nusukti), sugužėjo į New Yorką, kur jau pirmą dieną suskilo į du seimus: tautininkų ir socialistų.

Chicagos politiškas seimas ir tuoj po jo įvykęs Federacijos kongresas — sudarė, gali sakyti, naujos gadynės pradžią mūsų katalikiškos išeivijos gyvenime, nes padėjo tvirtus pagrindus jos geresnei organizacijai; o sukurdami naudingiausias ir visai Lietuvai įstaigas: Tautos Tarybą ir Tautos Fondą, kurios labai žymiai prisidėjo prie Lietuvos laisvės iškovojimo — nemaža nulėmė ir visos Lietuvos likimą.

Tą tai mūsų išeivijos "didžiąją" savaitę gimė ir Am. L. R. K. Moterų Sąjunga. Gimė ji Šv. Jurgio parapijos svetainės scenos užkulisiuose, kur Federacijos kongreso metu laike pietų pertraukos susiėjo valandėlei kelios kilnios moterys, kad pasitarti apie išeivijos moterų katalikių organizacijos reikalus. Džiaugiuos, kad ir žemiau pasirašusiam teko tame originaliame "postovyje" (atsisėst nebuvo kur) dalyvauti ir būti jų kilnių sumanymų įrankiu. Tų laikų aplinkybės buvo padariusios mane vienu didžiųjų išeivijos "bruzdelninkų".

Kasgi buvo tos pirmos sąjungietės? Dabar po 25 metų gal ir ne visas aš prisimenu. Jei kurią apleisiu iš pamiršimo — lai kiti papildo. Pirmoje vietoje čia minėtinos: Antanina Nausėdienė, tuomet dar dvidešimts kelerių metų, gyva kaip gyvasis sidabras ir nepaprastai energinga ir iškalbinga; buvo ten neseniai iš N. Anglijos atvykusi ir "Draugo" redakcijoje dirbusi jauna, bet didelių gabumų ir gana plataus išsilavinimo Uršulė Jokubauskaitė, dabar Daukantienė; buvo taip pat ir aukštos inteligencijos pittsburgie-